

BERGEN TINGRETT

DOM

Avsagt: 07.04.2017 i Bergen tingrett,

Saksnr.: 16-163442TVI-BERG/3

Dommer: Tingrettsdommer Tone Raaen

Meddommere: eiendomstaksering Per Anders Eide
sivilarkitekt Einar Urheim

Saken gjelder: Overvanns- og forurensningsskader

Rolf Valdersnes

Advokat Tarjei Hovland

mot

Jonny Hjelle

Advokat Ernst Gottfred Hansen

DOM

Saken gjelder: Krav om erstatning etter forurensningsloven § 24a på grunn av økt vanntilsig og overvann, som anføres å ha ført til forurensning og skader på eiendom og bygninger. Alternativt gjøres grannelova § 2 gjeldende. Videre er det framsatt krav om retting etter grannelova § 9 og § 10.

Framstilling av saken

Saken gjelder eiendommer i Radøy kommune.

Rolf Valdernesnes (heretter "**Valdernesnes**" eller "**saksøker**") gjør gjeldende at det er omfattende overvanns- og forurensningsskader på hans eiendom, gnr 14 bnr 98 ("**bnr 98**"), og på del av gnr 14 bnr 7 ("**bnr 7**"). Valdernesnes er ikke hjemmelshaver til bnr 7, men han opplyser å være reell eier av den del av bnr 7 som ligger i tilknytning til bnr 98. Valdernesnes bolighus står på bnr 98, mens garasje, redskapshus og maskiner mv. står på bnr 7.

Valdernesnes gjør gjeldende at det har oppstått vannskader og forurensningsskader på bnr 98 og bnr 7 fordi Jonny Hjelle (heretter "**Hjelle**" eller "**saksøkte**") har fylt igjen og lagt i rør deler av et bekkefar som blant annet går over Hjelles eiendom, gnr 14 bnr 45 ("**bnr 45**"). I tillegg gjør Valdernesnes gjeldende at kloakkledningen som går fra Hjelles eiendom, bnr 45, og over Valdernesnes sin eiendom, bnr 7, forurenser eller kan forurense og at bruken skal opphøre.

Gjennom Hjelles eiendom renner det en bekk som kommer fra ovenforliggende jordbruksarealer. Bekken gikk tidligere i dagen over bnr 45. På 70-tallet la tidligere eiere av bnr 45 bekken i rør/kulvert og bygget et hus oppå. Huset ble tidligere benyttet som butikk, og er derfor kalt "butikken". I 2007 ble bekken også lagt i rør ved oppkjørselen til Trond Valdernesnes sin eiendom, gnr 14 bnr 51 ("**bnr 51**"). I 2011 eller 2012 ble bekken lagt videre i rør fra avkjørselen til bnr 51 og ned til Valdernesnesvegen (kommunal veg) av Hjelle. Bekken går derfor ikke lenger "i dagen" fra før butikken og ned til kommunal veg, men under butikken og under en asfaltert "plass", som delvis ligger på bnr 51 og delvis på bnr 45.

Den 15. november 2013 kom store nedbørsmengder i området, i forbindelse med uværet "Hilde". Nedbørsmengdene på stedet er anslått til 50-70 mm nedbør i løpet av noen timer den aktuelle dagen. Bekken hadde i forbindelse med flommen ikke tilstrekkelig kapasitet til å ta unna vannet som kom, noe som gjorde at bekken flommet over ved "butikken", og butikken ble oversvømt. Videre rant det vann ved hjørnet av butikken, og ned mot og over den kommunale veien. På dette tidspunkt var ikke plassen på gnr 45 asfaltert og flommen tok med seg grus og stein som var lagt i oppkjørselen på bnr 45. I tillegg til at bekken flommet over rant det også overvann fra jordbruksarealene nedover mot Valdernesnes sine eiendommer.

Etter flommen meldte Valdersnes den 15. november 2013 skade til sitt forsikringselskap, Frende Forsikring. Norsk Naturskadepool ved takstmann Atle D. Utkilen takserte de meldte skadene. Det fremgår av rapport fra Norsk Naturskadepool datert 10. desember 2013 blant annet at:

"Forsikringstaker mener at årsak til at elv har gått over sine bredder er at naboen over ham la elv i rør over del av eiendommen for ca 1 ½ år siden – og at det ble brukt rør med for liten diameter. Ut fra vår vurdering er dette mulig medvirkende årsak til skade".

Skadene ble taksert til kr 16 900, og gjaldt "rydding og oppgrusing av skadde veier og plass, fjerning av grusmasser ved veg for brakke". Krav om erstatning ble i utgangspunktet avslått.

Den 5. mai 2014 ble krav om erstatning fra Valdersnes fremsatt første gang mot Hjelle. Kravet ble avslått den 4. juni 2014.

Etter flommen i november 2013, har Radøy kommune sendt flere brev til Hjelle, første gang den 20. desember 2013. Hjelle ble bedt om å fjerne rørene han hadde lagt ned, at fyllmassene ble fjernet og at bekken ble gjenåpnet. Radøy kommune skrev også til Hjelle ved brev av 19. juni 2014, hvor det fremgår at avkjørselen fra den ble kommunale veien til Hjelles eiendom, etter kommunens vurdering var mangelfull. Videre fremgikk det at:

"Etter kommunen si vurdering må bekken opnast att/fjerna røyr og fyllmasser mot stikkgrøfta som går gjennom vegen i ein slik utstrekning at all overvatn går uhindra gjennom stikkgrøfta."

Den 19. september 2014 ga kommunen pålegg om utbedring av avkjørselen og overvannshåndteringen, herunder at bekken/elven skulle gjenåpnes.

Ved brev av 26. juni 2015 fra Radøy kommune fremgår følgende:

Det er gjort tiltak ved at inntaket til den kommunale stikkgrøfta gjennom vegen er gjenopna på ein slik måte at det og kan brukast som eit overløp. Det er og laga overløp tilrettelagt for å ta overvatn som kjem opp av elva på baksida av "butikken" og som vert leda ned mot overløpet ved den kommunale stikkgrøfta. Det og opplyst at dersom det likevel skulle koma overvatn nedover rundt hjørna ved "butikken" vert det der også lagt ein oppheva asfaltkant slik at overvatnet her og vert leda mot overløpet ved kommunevegen.

Teknisk drift har som vegstyresmakt ved fleire høve vore på synfaring, også når det har vore store nedbørmengder. Med dei tiltaka som er gjennomført og vidare planlagt, vurderer vi det slik at dette kan vera ei akseptabel løysning med omsyn til drift og vedlikehald av kommunevegen.

Attstående arbeid må vera ferdig opparbeid innan 20. august 2015."

I brev fra advokat Olav Pedersen på vegne av Radøy kommune datert 25. september 2016 til Valdernesnes, i forbindelse med at Valdernesnes også rettet krav mot Radøy kommune for økt vanntilsig/overvann, fremgår det at Radøy kommune anså utbedringsarbeidet Hjelle ble pålagt som ferdigstilt. Radøy kommune har også avvist kravet fra Valdernesnes.

Den 26. oktober 2015 gjennomførte Frende Forsikring ved ingeniør Atle D. Utkilen ny befaring på eiendommen til Valdernesnes. Av brev av 28. oktober 2015 fremgår det at Frende Forsikring besluttet at skader som følge av grusmasser/slam på eiendommen likevel skulle dekkes. Erstatningsutbetalingen var på kr 18 425 kr. For øvrig ble krav knyttet til brønn, belegningsstein og vann i blindkjelleren avslått.

Valdernesnes meldte på nytt skade til Frende forsikring den 8. september 2016, hvor det fremgår at saken ikke gjaldt enkelthendelsen den 15. november 2013 (som var meldt tidligere), men nå gjaldt omfattende jevnlig tilsig av overvann og forurensning fra naboeiendommene, kommunal vei og bnr 45. Kravet ble avslått av Frende Forsikring den 19. september 2016.

Høsten 2016 fremsatte Valdernesnes på nytt krav om erstatning mot Hjelle, og Hjelle har også nå avvist kravet.

Byggmester Bjørn Tore Kvinge avga skaderapport datert 16. august 2016, hvor han har estimert kostnadene ved utbedring for skader på Valdernesnes sine eiendommer bnr 98 og bnr 7, og kostnader knyttet til forurenset drikkevann til samlet kr 548 200 eks mva. Det fremgår av rapporten at de påståtte skadene i hovedsak knytter seg til skader i grunnmur, fuktskade i bjelkelag over blindkjeller, dreneringen rundt bolighuset, belegningsstein ved inngangspartiet, forurenset brønn, frostskade i gulv på garasje, grus og løsmasser bak lagerbygning, skader på vei til eiendommen og skader på murer på eiendommen.

Pål Ivarsøy i Cyttox har også avgitt rapport, hvor hans oppdrag var å beregne kostnader for utbedring på skadde deler av grunnmur samt det han ellers vurderte å være følgeskader av vanninntrenging til kryprommet. Hans estimat utgjør kr 291 750 eks mva. Felles poster i Kvinges estimat og Ivarsøys estimat er trukket ut fra Ivarsøys estimat med kr 64 500 eks mva. og samlet krever Valdernesnes kr 775 450 eks mva., kr 969 312 inkl. mva. i erstatning av Hjelle.

Den 10. oktober 2016 innga Valdernesnes stevning ved prosessfullmektig Tarjei Hovland. Tilsvar ble inngitt av Hjelle ved prosessfullmektig Ernst G. Hansen den 7. november 2016. Den 13. januar 2017 gjennomførte partene sammen med prosessfullmektigene befarings på eiendommene, hvor Hjelle hadde med seg sakkyndig fra Fylkesnes AS, Per Oskar P. Store, som har skrevet rapport etter befaringsen. Til stede under befaringsen var også Hjelles mor, Sigrunn Hjelle og rørlegger Thorleif Stendal. Han filmet bekkefarene under butikken og under plassen på bnr 51 og bnr 45 og laget skisse av dette i etterkant.

Hovedforhandling ble avholdt mandag 13. mars og tirsdag 14. mars 2017. Saksøker og saksøkte møtte sammen med sine prosessfullmektiger. Til stede under hele forhandlingene var også de sakkyndige vitnene Bjørn Rune Kvinge, Pål Ivarsøy og Per Oskar P. Store. Det ble avhørt åtte vitner og gjennomført befarings. Det vises for øvrig til rettsboken.

Saksøkerens påstandsgrunnlag

Hjelle er "anleggseier" og elven er et "avløpsanlegg" i forurensningslovens forstand, jf. forurensningsloven § 24a, jf. § 21.

Den gjenfylte elven har forårsaket vanntilsig med påfølgende skader på Valdernesnes sine eiendommer gnr 14 bnr 98 og bnr 7, både utomhus og på bygninger. Elven tok, på grunn av dårlig vedlikehold og/eller manglende kapasitet, en annen retning etter store nedbørsmengder i 2013, og vannet blir nå ledet mot Valdernesnes sine eiendommer. Elven møtte en "propp" der Hjelle har lagt ned rør og fant i stedet et nytt løp under bakken. Vannet har funnet vei under Valdernesnesvegen og videre ut over bnr 7 og bnr 98. Denne retning har vannet tatt hver gang det har vært nedbør av betydning etter flommen i 2013.

Det fritar ikke Hjelle for ansvar at den sviktende kapasiteten eller det manglende vedlikeholdet skyldes flom eller ekstremvær. Uvanlig store nedbørsmengder er ikke ment å være en unntatt skadeårsak i forhold til forurensningsloven § 24a. Er kapasiteten for liten selv ved ekstreme nedbørsmengder, foreligger det uansett et objektivt ansvar for skadene som oppstår.

Spørsmålet om manglende kapasitet og manglende vedlikehold på avløpsanlegget flyter over i hverandre. Verken Trond Valdernesnes eller Hjelle foretok kapasitetsberegninger da de utførte arbeider på elven henholdsvis i 2007 og 2011/2012. Løsningen fungerte imidlertid helt fint etter at Trond Valdernesnes utførte sine arbeider, men etter at Hjelle fikk Mathias Nyheim til å legge elven videre i rør i 2011/2012, ble anlegget underdimensjonert. Arbeidet han utførte, med å legge finmasser som bunn under røret medførte at vann ikke kunne renne både i grunnen og i røret, noe som er medvirkende årsak til at elven gikk ut av sitt løp og nå følger grunnen under veien og ned på Valdernesnes sine eiendommer. Selv om dimensjonen på rørene som Hjelle la ned er den samme som på rørene som allerede lå der, hjelper ikke dette når grunnen under er tett.

Anlegget er også for dårlig vedlikeholdt og ikke hensiktsmessig utført. Stendals filming av elveløpet har vist at det er flere åpninger mellom rørene, slik at elven treffer kulverter i stedet for å gå i rør. Med denne løsningen vil vannet nødvendigvis finne en annen retning når den treffer grunnen. Selv om kommunen er fornøyd med selve avkjørselen til Hjelle, er det ikke slik at de har godkjent kapasiteten eller utformingen på avløpsanlegget.

Bevisbyrden for manglende årsakssammenheng mellom forurensningen og skadene som er påført eiendommene og den manglende kapasiteten og/eller manglende vedlikeholdet av avløpsanlegget, ligger på saksøkte, jf. forurensningsloven § 59.

Hjelle plikter å erstatte skadene som har oppstått på Valdernes sine eiendommer, jf. forurensningsloven § 57. Skadene på eiendommen har kommet etter flommen i 2013. Dette gjelder skader på bygninger og utomhusareal, herunder skader på belegningsstein foran inngangspartiet og skader på grunnmuren i krypkjeller. Videre kreves det erstatning i forbindelse med at Valdernes sin brønn ble forurenset under flommen. Forurensningen av brønnen skyldes hovedsakelig elven, men kan også skyldes at Hjelles kloakkledning er lekk. På grunn av forurensningen må det etableres ny drikkevannsforsyning med borehull. Samlet utgjør erstatningskravet kr 969 312. Det vises til Bjørn Rune Kvinge sin skaderapport sett i sammenheng med Pål Ivarsøy fra Cyttox sin rapport.

Valdernes bestrider at han har medvirket til at skadene har oppstått etter flommen i 2013 eller at han ikke har oppfylt sin tapsbegrensningsplikt. Valdernes må avvente tiltak til elveløpet er gjenåpnet.

Det gjenfylte elveløpet strider også mot grannelova § 2. Saksøker plikter å rette forholdet, jf. §§ 9 og 10.

Når det gjelder kloakkledningen fra bnr 45 over bnr 7 ligger den "i dagen" og er ikke sikret mot frost, slik den forskriftsmessig skal være. Den vil derfor kunne medføre forurensning på Valdernes sine eiendommer, herunder brønnen. Grannelova § 9 og 10 påberopes som grunnlag for erstatning og for at bruken må opphøre.

Saksøkerens påstand

1. Jonny Hjelle plikter å åpne elveløpet på gnr 14 bnr 45 fra avkjørselen til gnr 14 bnr 51 og ned til Valdernesvegen i Radøy kommune.
2. Bruken av kloakkledning som går fra gnr 14 bnr 45 og over gnr 14 bnr 7 i Radøy kommune må opphøre.
3. Jonny Hjelle dømmes til å betale erstatning til Rolf Valdernes oppad begrenset til kr 969 312.

Saksøktes påstandsgrunnlag

Hjelle er ikke "anleggseier" etter forurensningsloven § 24a. Bekkeløpet har minst tre eiere. Valdersnes kan ikke kun kreve erstatning av ham for de angivelige skadene som "avløpsanlegget" har påført Valdersnes sin eiendom. Bekkefarene går først i rør over Dalsengs eiendom, gnr 14 bnr 7, frem til Hjelles eiendom, bnr 45. Der er det lagt i rør under "butikken". På den andre siden av butikken har Trond Valdersnes på bnr 51, lagt bekken i stein og rør. Derfra og nedover mot veien har Hjelle fortsatt arbeidet. Rør som Hjelle la ned hadde samme kapasitet som de rør Valdersnes la ned, slik at det ikke er Hjelles del av anlegget som kan være årsak til de skader som har oppstått på Valdersnes sine eiendommer.

Det arbeid saksøkte har fått utført på sin eiendom, herunder det å legge et bekkedar i rør, har uansett ikke i noen grad forårsaket skade på saksøkers eiendom. Det foreligger ikke årsakssammenheng mellom utført arbeid og anførte skader. Arbeidet er utført av entreprenør og godkjent av Radøy kommune. Arbeidet var for øvrig ikke søknadspliktig. Arbeidet var en fortsettelse av tidligere rørtrase lagt ned av saksøktes nabo.

Rørene ble lagt ned i 2011/2012 og Hjelle hørte ingenting før flommen i 2013. Den dagen var spesiell, og det kom vann fra overalt mot Valdersnes sine eiendommer. Det var ikke manglende kapasitet i bekken som var det avgjørende for dette. Etter flommen i 2013 er det ikke ført bevis for at anlegget har hatt utilstrekkelig kapasitet. Først høsten 2016 ble det igjen gjort gjeldende krav mot Hjelle. Valdersnes har nå konstruert en teori om at bekken har endret retning, til først å skjære ned mot høyre for deretter å skjære mot venstre, inn i Valdersnes sin oppkjørsel.

Hva angår forurensning av saksøkers brønn, har denne verken sin årsak i manglende kapasitet eller manglende vedlikehold av bekketraseen eller i septiktank og kloakkledning anlagt på saksøktes eiendom med ledning over bnr 7. Undersøkelse av septiktank og ledning foretatt av Valdersnes sitt eget sakkyndige vitne, har ikke avdekket skade eller lekkasje på Hjelles anlegg. Det foreligger heller ikke vannprøver fra brønnen i nyere tid. Valdersnes sin brønn er åpenbart mangelfullt sikret mot innsig av forurenset overflatevann. Valdersnes har også valgt å drenere vann fra blindkjelleren ut i drikkevannskilden. Det påpekes videre at begge parters eiendommer har vært drevet med landbruk med husdyrhold samt at andre eiendommer drives med husdyrhold per i dag. Dette er en åpenbar forurensningskilde. Hjelle har for egen regning boret etter vann på sin eiendom.

Oppsummert er årsaken til de skader som er påvist på saksøkers eiendom alene forhold saksøker selv bærer ansvaret for. Det nevnes tekniske svakheter ved bygningen og mangelfullt vedlikehold.

Saksøker har bevisbyrden for årsakssammenheng mellom anført manglende kapasitet og/eller utilstrekkelig vedlikehold og skadene påberopt på hans eiendom. Det er ikke tale om en snudd bevisbyrde. Han har heller ikke gjort noe for å begrense skadene på egen eiendom, noe som får betydning for eventuell erstatning. Det nevnes at dreneringen har gått tett, men han velger likevel ikke å gjøre noe med det.

Saksøktes påstand

1. Saksøkte frifinnes.
2. Rolf Valdernes dømmes til å erstatte Jonny Hjelles saksomkostninger.

Retten vurdering

Retten bemerker innledningsvis at partene og andre involverte i saken har betegnet "vassdraget" som saken gjelder både som en elv og en bekk, og at begrepene brukes om hverandre. I rettene har partene vært uenige om det er tale om en elv eller en bekk. Retten bemerker – uten at det har betydning for resultatet i saken – at slik den oppfatter "vassdraget" er det naturlig å omtale det som en bekk, og ikke en elv. Retten viser til at vannføringen normalt er liten. Befaringen viste at bekken bare fylte opp ca. 10 cm. i et rør med diameter 40 cm. Videre er bekken "tilgrodd" helt frem til selve bekken, uten en markert elvebredd. Det er dermed ikke tale om et elveleie som er klart lesbart i terrenget. Retten omtaler derfor vassdraget nedenfor som en bekk og der den går som et "bekkefar".

Retten legger til grunn at Valdernes har rettslig interesse i å få avgjort sitt krav også i tilknytning til bnr 7, jf. tvisteloven § 1-3. Retten viser til hans pretensjon om å være reell eier av arealet, som også ble bekreftet i retten av eier av resten av bnr 7, Geir Hugo Dalseng. Kravet om avvisning er også frafalt og retten går ikke nærmere inn på dette.

Første problemstilling er om Hjellev er erstatningsansvarlig for skader påført Valdernes sine eiendommer, bnr 98 og del av bnr 7.

Valdernes gjør prinsipalt gjeldende forurensningsloven § 24a som grunnlag for Hjellevs ansvar for skader oppstått på Valdernes sine eiendommer.

Av § 24a følger det at:

"Anleggseieren er ansvarlig uten hensyn til skyld for skade som et avløpsanlegg volder fordi kapasiteten ikke strekker til eller fordi vedlikeholdet har vært utilstrekkelig".

Etter rettens oppfatning er det ingen tvil om at Hjelle er "anleggseier" for den del av "avløpsanlegget" som kravet knytter seg til. Retten viser til at saksøker gjør gjeldende at det er den del av bekkefaret som ble lagt i rør og gjenfylt i 2011/2012 som ikke har tilstrekkelig kapasitet og/eller er utilstrekkelig vedlikeholdt. For andre deler av bekken gjøres det ikke gjeldende manglende kapasitet eller utilstrekkelig vedlikehold.

Ansvar etter § 24a forutsetter at skaden er voldt av et "avløpsanlegg". Etter § 21 første ledd omfatter avløpsanlegg "anlegg for transport og behandling av avløpsvann". "Avløpsvann" omfatter etter andre ledd "både sanitært og industrielt avløpsvann og overvann".

Saksøkte har ikke bestridt at det er tale om et avløpsanlegg i lovens forstand og at overvann er avløpsvann i forurensningslovens forstand, og retten legger dette til grunn.

Det er videre et krav for å ha ansvar etter bestemmelsen at avløpsanlegget - på grunn av at kapasiteten ikke strekker til eller vedlikeholdet er utilstrekkelig - "volder" skade. Av NOU 2015:16 "Overvann i byer og tettsteder som problem og ressurs" fremgår på side 2 følgende:

"Anleggseiers objektive erstatningsansvar etter § 24a omfatter skader som følge av utilstrekkelig kapasitet eller vedlikehold. Ansvarsgrunnlaget skiller således mellom to ulike måter skaden kan voldes på (skadeårsaker). Ved utilstrekkelig kapasitet kan overtrykk i avløpsledningene føre til at det oppstår tilbakeslag, ledningsbrudd og overløp, noe som kan føre til fukt eller forurensningsskader som følge av at overvannet ikke blir bortledet slik det skulle. Hvis vedlikeholdet har vært utilstrekkelig kan dette føre til tiltetting av avløpsledninger eller ledningsbrudd, noe som igjen kan føre til lignende skader. Felles for de to grunnvilkårene for erstatningsansvar er imidlertid at skaden er forårsaket av avløpsanleggets sviktende evne til å bortlede vann "Taubøll", 2010)."

Selv om anlegget skulle ha for liten kapasitet eller være for dårlig vedlikeholdt, er det altså en forutsetning for erstatningsansvar at det er årsakssammenheng mellom avløpsanleggets eventuelle sviktende evne til å bortlede vann på og skadene på Valdernes sine eiendommer.

Saksøker har anført at det objektive ansvaret i forurensningsloven § 24a gjelder selv om det er flom eller ekstraordinære nedbørmengder som gjør at anlegget ikke hadde tilstrekkelig kapasitet eller vedlikeholdet kan sies ikke å ha vært godt nok.

Problemstillingen har uansett ikke avgjørende betydning for denne saken. Retten viser til at saksøker ikke har anført at årsak til skadene på hans eiendommer er at bekken flommet over, men at årsak er at bekken tok en ny retning etter flommen på grunn av for dårlig kapasitet eller utilstrekkelig vedlikehold, og at dette i ettertid har ført til økt vanntilsig til Valdernes sine eiendommer.

Retten bemerker likevel at et eventuelt ansvar uansett er begrenset til et påregnelig tap, jf. alminnelige erstatningsrettslige regler. Retten viser videre til avgjørelse fra Borgarting lagmannsrett, LB 2005-156870, hvor det fremgår at:

"Tatt i betraktning at det før vedtakelsen av forurensningsloven § 24a gjaldt et ulovfestet force majeure unntak og at forarbeidene til denne bestemmelsen ikke gir holdepunkter for å anta at lovgiver har ment å gjøre noe endring på dette, legger lagmannsretten grunn at det fortsatt gjelder et slikt unntak fra det objektive ansvar".

Retten må etter dette ta stilling til om det er årsakssammenheng mellom manglene kapasitet og/eller manglende vedlikehold og det anførte økte vanntilsiget og de skader som har oppstått på Valdernes sine eiendommer.

Etter rettens oppfatning har Valdernes ikke dokumentert at bekken tok en ny retning etter flommen i 2013 og at det er et større vanntilsig fra bekkefarete etter 2013 enn det var før flommen i 2013 til hans eiendommer. Det er ikke foretatt konkrete målinger, men retten mener likevel at det ikke er holdepunkter for at bekken har endret retning og nå følger den kommunale veien under grunnen, ned mot Valdernes sine eiendommer, slik saksøker anfører. På befaringen rant det vann i bekken både før butikken og i kulverten under den kommunale veien. Etter rettens oppfatning var det ikke noe som tydet på at vannmengden var mindre i kulverten under den kommunale veien sammenlignet med vannmengdene som var over butikken eller den vannmengden som fortsatte etter kulverten under den kommunale veien. Retten viser også til at det sakkyndige vitnet Per Oskar Store anslo vannmengdene til å være tilnærmet like. Han var det eneste sakkyndige vitnet som synes å ha gjort en vurdering av dette. Retten bemerker også at veilegemet ligger betraktelig høyere i terrenget enn bekken. Også av den grunn er det svært lite sannsynlig at vannet nå følger veilegemet nedover mot Valdernes sine eiendommer.

Retten bemerker at den asfalterte plassen som har kommet "oppå" der bekkefarete tidligere gikk i dagen, kan medføre en større avrenning til grøften langs den kommunale veien. Det vises i den forbindelse til at det på befaringen var en del nedbør langs veien og på plassen mot vegggrøften på kommunal veg. Denne plassen var imidlertid også anlagt før flommen i 2013, selv om den på dette tidspunkt ikke var asfaltert. Det er heller ikke tale om at bekken tar en ny retning på grunn av plassen, men at vannet på plassen kan renne mot grøften langs vegen i stedet for bekkefarete. Retten mener likevel at den økte avrenningen fra plassen ikke har forårsaket skader på Valdernes sine eiendommer.

Retten mener videre at andre årsaker enn manglende kapasitet eller utilstrekkelig vedlikehold mest sannsynlig er årsaken til vannskader på Valdernes sine eiendommer. Retten viser til at vanntilsiget til Valdernes eiendommer alltid må ha vært stort, fordi eiendommene, herunder bolighuset ligger lavt i terrenget, nedenfor den kommunale veien og den øvrige bebyggelsen.

Retten viser også til at dreneringen rundt huset ikke er tilfredsstillende og må utbedres. Alle som forklarte seg i retten var enige om dette, men det var uenighet om hvorfor dreneringen må utbedres. Valdersnes mener at dreneringen fungerte godt frem til flommen i 2013, men først etter denne ble tettet og nå må utbedres. Etter rettens oppfatning skyldes ikke den dårlige dreneringen flommen i 2013. Retten utelukker ikke at denne kan ha fremskyndet prosessen noe, men mener at den helt vesentlige årsak til den tette dreneringen er at den ikke er utført hensiktsmessig etter byggeårets mulige materialvalg og metoder, og at den over tid har mistet sin funksjonalitet. Blant annet er det kun fylt på med drenerende masser uten at det er lagt drensledninger. Videre har terrenget helning inn mot bolighuset. Dette var nytt i 1974, og det er ikke gjort noe med dreneringen i ettertid. Over så lang tid må Valdersnes forvente at dreneringen blir dårligere. Dersom dreneringen utbedres mener retten videre at problemet med vanninntrenging i krypkjeller vil kunne unngås i fremtiden. Videre mener retten at den ene hendelsen med flom ikke har vært avgjørende for de skader som har oppstått på grunnmuren og belegningssteinen, men at dette skyldes vanninntrenging over tid, som altså kan hindres ved utbedring og fornying av dreneringen.

Bolighuset og utomhusarealer, herunder murer og andre konstruksjoner, er også generelt dårlig vedlikeholdt. Når det gjelder brosteinen som er lagt, mener retten at denne løsner og blir ødelagt på grunn av at den er lagt i skråning med helning mot bolighuset samt at dreneringen under er dårlig, noe som medfører utvasking av massene under belegningssteinen.

Når det gjelder brønnen, mener retten at sannsynlig skadeårsak er forurensning fra overvann i området, som har kommet ned i brønnen, uavhengig av bekkefare. Det vises til at det er husdyrhold på ovenforliggende eiendommer, der møkk blir spredd på bakken. Det vises videre til at andre grunneiere i området har hatt problemer med forurensning av sin brønn, herunder Hjelle. Når det gjelder målinger av bakterier i brønnen, viser målingene at brønnen har vært forurenset etter 2013. Det foreligger imidlertid ikke målinger fra tiden før 2013, og det eneste holdepunktet retten har for at brønnen ikke tidligere har vært forurenset, er at Valdersnes opplyser at han ikke hadde problemer med drikkevannet før flommen.

Oppsummert er det ikke årsakssammenheng mellom igjenfylling av bekkefare i 2011/2012 og de skader Valdersnes gjør gjeldende har oppstått på grunn av anført mangelfull kapasitet på bekken, eventuelt utilstrekkelig vedlikehold på den rørsatte bekken.

Retten bemerker at saksøker har anført at det er en omvendt bevisbyrde i saken, og at det er saksøkte som har bevisbyrden for at manglende kapasitet og/eller utilstrekkelig

vedlikehold *ikke* er årsak til skadene på Valdernes sine eiendommer, jf. forurensningsloven § 59(1):

Den som volder en forurensning som alene eller sammen med andre skadeårsaker kan ha forårsaket forurensningsskaden, regnes for å ha voldt skaden dersom det ikke blir godtgjort at en annen årsak er mer sannsynlig.

Av kommentar til § 59 på rettsdata.no fremgår det: "*Rekkevidden av bestemmelsen må imidlertid ikke overdrives. Det påhviler stadig skadelidte å bevise at det er voldt forurensning og at skade er inntruffet*".

Som det fremgår ovenfor har saksøker etter rettens oppfatning ikke bevist at eventuell manglende kapasitet eller utilstrekkelig vedlikehold har voldt forurensning i form av økt vanntilsig og overvann på Valdernes sine eiendommer. Retten mener videre at andre årsaker uansett er mer sannsynlige årsaker til skadene på Valdernes sine eiendommer. § 59 om "omvendt" bevisbyrde får derfor ikke avgjørende betydning.

Konklusjonen er at Valdernes ikke har krav på erstatning etter forurensningsloven § 24a, jf. forurensningsloven § 57.

Valdernes har anført at ansvar også følger av grannelova § 2, og at "*det ikke kan være tvil om at tiltaket med å fylle igjen elven overstiger tålegrensen i § 2*". Videre at Valdernes har krav på erstatning etter grannelovens § 9 og krav på retting etter § 10.

Så lenge Valdernes ikke har dokumentert årsakssammenheng mellom det gjenfylte bekkefaret og de skader som er påført Valdernes sine eiendommer, kan han heller ikke vinne frem med sitt krav om erstatning etter grannelovens § 9.

Når det gjelder kravet om retting/utbedring, har saksøker ikke anført at kapasiteten på bekken er for dårlig og ikke i stand til å håndtere store nedbørsmengder og at dette kan føre til flom og oversvømmelser. Det er anført er at manglende kapasitet eller utilstrekkelig vedlikehold på den del av bekken som ble rørsatt og gjenfylt i 2011/2012, medfører at vannet tar en ny retning ved store nedbørsmengder, noe som igjen har medført økt vanntilsig til Valdernes sine eiendommer. Som det fremgår ovenfor mener retten at dette ikke er sannsynliggjort. På denne bakgrunn kan saksøker heller ikke vinne frem med sitt krav om retting etter granneloven § 2, jf § 10.

Da det ikke er anført at kapasiteten er for liten til å håndtere store nedbørsmengder, med fare for at det kan oppstå flom eller oversvømmelser, tar retten ikke stilling til om kapasiteten på bekken er tilfredsstillende i forhold til ekstra store nedbørsmengder, eller om det er fare for at flom og oversvømmelser kan oppstå. Retten nevner likevel at en gjenåpning kun av den del av bekken som ble gjenfylt i 2011/2012, ikke vil være

tilstrekkelig for at bekken skal kunne håndtere større nedbørsmengder enn det den gjør i dag. Kapasiteten på bekken vil uansett være begrenset ved at den også er rørsatt og med kulverter på ovenforliggende eiendommer. Retten bemerker også at det ut fra det store nedslagsfeltet som er ovenfor Valdersnes sine eiendommer, lett vil kunne danne seg "villbekker" ved store nedbørsmengder, uavhengig av kapasiteten og en endring av bekkefaret. Retten nevner også at kommunen har godkjent løsningen på bekken slik den nå er utformet, i forhold til avkjørselen på eiendommen.

Konklusjonen blir at tålegrensen i granneloven § 2 ikke er overskredet og at Valdersnes ikke har krav på erstatning etter granneloven § 9 eller retting etter granneloven § 10.

Tredje problemstilling er om kloakkledningen som går fra Hjelles septiktank og over bnr 7 medfører forurensning av Valdersnes sin brønn og om Valdersnes derfor har krav på erstatning.

Retten legger til grunn at kloakkledningen i dag ikke er lekk, jf. Stendals undersøkelser av denne. Retten legger derfor til grunn at den heller ikke tidligere ha vært lekk. Retten har derfor ingen holdepunkter for at kloakkledningen forurenses Valdersnes sin brønn. Dersom kloakkledningen var årsak til forurensning av brønnen, skulle dette tilsi at Valdersnes også tidligere hadde problemer med forurenset drikkevann, noe han har bestridt at han har hatt. Som nevnt mener retten at mest sannsynlig årsak til at brønnen er forurenset er landbruksdriften i området, der bøndene sprer "møkk" på marken, hvorav noe av dette kan renne ned i brønnen.

Konklusjonen er det ikke er grunnlag for erstatning etter granneloven § 9.

Fjerde problemstilling blir om Valdersnes likevel kan kreve at bruken av kloakkledningen skal opphøre, jf. granneloven § 10, fordi det er i strid med granneloven § 2 å ha den liggende. Retten har kommet til at kloakkledningen ikke "*urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe på granneeigedom*", selv om en liten del av den ligger i "dagen", og således ikke er frostsikker. Retten viser til at kloakkledningen har lagt slik i mange år, uten at den har gått lekk. Hjelle har forklart at kloakkledningen har lagt slik siden 1977, og retten legger dette til grunn. Etter rettens oppfatning overskrider det ikke tålegrensen i § 2 å ha den liggende og saksøkte gis ikke medhold i sitt krav om at bruken skal opphøre. Retten nevner likevel at kloakkledningen bør tildekkes slik at den ligger frostsikkert og uten fare for UV-skader, men det er ikke fremmet et slikt krav om retting og retten går ikke nærmere inn på dette.

Sakskostnader

Det følger av tvisteloven § 20-2 (1) og (2) at en part som har vunnet saken, har krav på full erstatning for sine sakskostnader fra motparten. Retten har kommet til et resultat som er i samsvar med Hjelles påstand, som dermed har vunnet saken og han har etter hovedregelen

krav på dekning av sine sakskostnader. Selv om saksøkte i utgangspunktet la ned påstand om avvisning for den del av søksmålet som gjaldt bnr 7, har han likevel i det vesentlige vunnet saken. Retten har vurdert om unntaksregler kommer til anvendelse, men finner ikke grunnlag for det.

Saksøker har oppgitt sine sakskostnader til å være kr 282 557 inkl. mva., inkludert utgifter til sakkyndig bistand med kr 128 577,50. I tillegg kommer utgifter til fagkyndige meddommere, der innbetalt forskudd utgjør kr 60 000. Samlet er kostnadene til saksøker angitt til kr 342 557 inkl. mva. Saksøkte har oppgitt sine kostnader til kr 199 465,50, inkludert utgifter til sakkyndig bistand med kr 59 465,50. Ingen av partene har protestert på hverandres krav.

Retten mener at saksøktes sakskostnadskrav fremstår som rimelig og nødvendig og tilkjennes som krevd. Etter dette tilkjennes avrundet kr 199 465 i sakskostnader.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

1. Jonny Hjelle frifinnes.
2. Innen to uker fra dommens forkynnelse betaler Rolf Valdersnes kr 199 465 – hundreogtittinitusenfirehundreogsekstifem – kroner i sakskostnader til Jonny Hjelle.

Retten hevet

Tone Raaen

Einar Urheim

Per Anders Eide

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten. Ankefristen avbrytes av rettsferien. Rettsferie er følgende: Rettsferiene varer fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag, fra og med 1. juli til og med 15. august og fra og med 24. desember til og med 3. januar, jf. domstoloven § 140.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegenstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegenstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.

Ankeerklæringen skal angi:

- ankeinstansen
  - navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
  - hvilken avgjørelse som ankes
  - om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
  - det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
  - de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
  - den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
  - de bevisene som vil bli ført
  - grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
  - den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken
-

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten

Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.
